RETTENS DOM (Fjerde Udvidede Afdeling)

11. december 1996 *

I sag T-521/93,

Atlanta AG, Bremen (Tyskland),

Atlanta Handelsgesellschaft Harder & Co. GmbH, Bremen,

Afrikanische Frucht-Compagnie GmbH, Hamburg (Tyskland),

Cobana Bananeneinkaufsgesellschaft mbH & Co. KG, Hamburg,

Edeka Fruchtkontor GmbH, Hamburg,

Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert & Co., Hamburg,

* Processprog: tysk.

Pacific Fruchtimport GmbH, Hamburg,

ved advokaterne Erik A. Undritz og Gerrit Schohe, Hamburg, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat Marc Baden, 24, rue Marie-Adélaïde,

sagsøgere,

mod

Det Europæiske Fællesskab ved:

1) **Rådet for Den Europæiske Union** ved direktør Jean-Paul Jacqué, Rådets Juridiske Tjeneste, de juridiske konsulenter Arthur Brautigam og Jürgen Huber samt Anna Lo Monaco, Rådets Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg hos generaldirektør Bruno Eynard, Den Europæiske Investeringsbanks Direktorat for Juridiske Anliggender, 100, boulevard Konrad Adenauer

2) **Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber** ved ledende juridisk konsulent Peter Gilsdorf og Ulrich Wölker, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg hos Carlos Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagner-Centret, Kirchberg,

sagsøgte,

støttet af

Den Franske Republik ved directeur adjoint des affaires juridiques Edwige Belliard og secrétaire des affaires étrangères Gautier Mignot, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg på Frankrigs Ambassade, 9, boulevard du Prince Henri,

og

Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland, først ved s. Lucinda Hudson, dernæst ved Lindsey Nicoll, Treasury Solicitor's Department, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg på Det Forenede Kongeriges Ambassade, 14, boulevard Roosevelt,

intervenienter,

hvorunder der er nedlagt påstand om, at Det Europæiske Fællesskab ved Rådet og Kommissionen dømmes til at betale erstatning for det tab, der er en følge af vedtagelsen af Rådets forordning (EØF) nr. 404/93 af 13. februar 1993 om den fælles markedsordning for bananer (EFT L 47, s. 1),

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Fjerde Udvidede Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, K. Lenaerts, og dommerne R. García-Valdecasas, P. Lindh, J. Azizi og J. D. Cooke,

justitssekretær: H. Jung,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 5. juni 1996,

afsagt følgende

Dom

Sagens faktiske omstændigheder

Situationen før vedtagelsen af forordning nr. 404/93

1 Før der blev indført en fælles markedsordning for bananer, blev forbruget af bananer i medlemsstaterne dækket fra tre forsyningskilder: bananer produceret i Fællesskabet (navnlig på De Kanariske Øer og i de franske oversøiske departementer), som udgjorde ca. 20% af fællesskabsforbruget (herefter »fællesskabsbananer«), bananer produceret i nogle af de stater, med hvilke Fællesskabet havde indgået Lomé-konventionen (navnlig visse afrikanske stater og visse øer i Caribien), som

udgjorde ca. 20% af fællesskabsforbruget (herefter »AVS-bananer«), og bananer produceret i andre stater (først og fremmest i visse lande i Mellemamerika og Sydamerika), som udgjorde ca. 60% af fællesskabsforbruget (herefter »tredjelandsbananer«).

2 Ifølge den protokol, der er bilag til gennemførelseskonventionen vedrørende de oversøiske landes og territoriers associering med Fællesskabet, som nævnes i EF-traktatens artikel 136 (herefter »bananprotokollen«), har Tyskland haft en særlig ordning, som tillod det at indføre et årligt toldfrit kontingent bananer, der beregnedes på grundlag af den mængde, der blev indført i 1956. Dette grundkontingent skulle gradvis nedsættes i takt med den fremadskridende gennemførelse af det fælles marked.

Forordning nr. 404/93

3 Der er indført en fælles markedsordning for bananer ved Rådets forordning (EØF) nr. 404/93 af 13. februar 1993 (EFT L 47, s. 1, herefter »forordning nr. 404/93«), senest ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 3290/94 af 22. december 1994 om de tilpasninger og overgangsforanstaltninger, der er nødvendige i landbrugssektoren for gennemførelsen af de aftaler, som er indgået under de multilaterale handelsforhandlinger i Uruguay-rundens regi (EFT L 349, s. 105). Det er versionen af 13. februar 1993, der er tale om i denne sag.

4 Ifølge tredje betragtning til forordning nr. 404/93 bør den fælles markedsordning »samtidig med, at Fællesskabet overholder fællesskabspræferencen samt sine forskellige internationale forpligtelser ... skabe mulighed for, at bananer, der er produceret i Fællesskabet og i AVS-staterne, som er de traditionelle leverandører, kan

afsættes på EF-markedet til priser, der er rimelige for både producenter og forbrugere, dog uden at indførslen af bananer med oprindelse i andre tredjelande derved skades, og på en sådan måde, at der sikres producenterne tilstrækkelige indkomster«.

5 Ordningen for samhandelen med tredjelande, som findes i afsnit IV, bestemmer, at de traditionelle indførsler af AVS-bananer fortsat kan finde sted toldfrit til Fællesskabet. I et bilag fastsættes denne mængde til 857 700 tons, som fordeles mellem de AVS-stater, der er traditionelle leverandører.

6 Artikel 18 i forordning nr. 404/93 bestemmer følgende:

»1. Der åbnes hvert år et toldkontingent på 2 mio. tons nettovægt for indførsel af bananer fra tredjelande og for ikke-traditionelle AVS-bananer.

Inden for rammerne af dette toldkontingent opkræves der en told på 100 ECU pr. ton for indførsel af bananer fra tredjelande, hvorimod ikke-traditionel indførsel af AVS-bananer pålægges nultold.

...

2. Uden for det i stk. 1 omhandlede kontingent

— pålægges ikke-traditionel indførsel af bananer fra AVS-staterne en told på 750 ECU pr. ton

— pålægges indførsel af bananer fra tredjelande en told på 850 ECU pr. ton.«

7 Artikel 19, stk. 1, bestemmer følgende:

»Toldkontingentet åbnes fra 1. juli 1993 med følgende procentsatser:

a) 66,5% til erhvervsdrivende, der har markedsført tredjelandsbananer og/eller ikke-traditionelle AVS-bananer

b) 30% til erhvervsdrivende, der har markedsført EF-bananer og/eller traditionelle AVS-bananer

c) 3,5% til erhvervsdrivende, der er etableret i Fællesskabet, og som siden 1992 er begyndt at markedsføre andre bananer end EF- og/eller traditionelle AVS-bananer ...«

8 I henhold til artikel 16 udarbejdes der hvert år en prognose for produktionen og forbruget i Fællesskabet samt for ind- og udførsel; denne prognose kan revideres i løbet af produktionsåret, hvis det viser sig nødvendigt.

9 Artikel 18, stk. 1, fjerde afsnit, bestemmer, at den årlige kontingentmængde kan forhøjes på grundlag af prognosen i artikel 16.

10 Artikel 20 bemyndiger Kommissionen til at fastsætte betingelserne for overdragelse af importlicenser.

11 Ifølge artikel 21, stk. 2, ophæves det toldkontingent, der er fastsat i bananprotokollen.

Sagsøgernes situation

12 Sagsøgerne er erhvervsdrivende, hvis virksomhed består i at indføre tredjelandsbananer til Fællesskabet. Den første og den anden sagsøger hører til Atlanta-koncernen: Den første er et holdingselskab i en mellemposition, den anden et datterselskab af den første. Den første sagsøger, hvis interesse i sagen, som den nu foreligger, alene vedrører påstanden om erstatning (se nedenfor, præmis 16 og 28), har gjort gældende, at et andet af dennes datterselskaber, Atlanta Handels- og Schiffahrts-Gesellschaft mbH, som skulle organisere transporten i køleskibe, har lidt tab som følge af ikrafttrædelsen af forordning nr. 404/93. Atlanta Handels- og Schiffahrts-Gesellschaft mbH havde befragtet tre skibe, som det dernæst stillede til rådighed for et amerikansk selskab. Sidstnævnte selskab hævede kontrakten før det fastsatte udløbstidspunkt, fordi skibene ikke længere var nødvendige på grund af de restriktioner for importen af bananer, der følger af forordning nr. 404/93. Atlanta Handels- og Schiffahrts-Gesellschaft mbH, som fortsat skal betale bortfragteren det aftalte vederlag, har overdraget sit krav om erstatning fra Fællesskabet til sit moderselskab, den første sagsøger.

Retsforhandlinger

13 Ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor den 14. maj 1993 har sagsøgerne anlagt sag med påstand dels i henhold til EØF-traktatens artikel 173, stk. 2 (nu artikel 173, stk. 4, i EF-traktaten, herefter »traktaten«), om delvis annullation af forordning nr. 404/93, dels i henhold til traktatens artikel 178 og artikel 215, stk. 2, om, at Det Europæiske Fællesskab dømmes til at betale erstatning for det tab, som den første sagsøger eller i givet fald Atlanta Handels- og Schiffahrts-Gesellschaft mbH har lidt. Det er anden del af dette søgsmål, oprindelig registreret som sag C-286/93, dernæst som sag T-521/93 (jf. nedenfor, præmis 21), som er genstand for nærværende dom.

14 Ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor samme dag har Forbundsrepublikken Tyskland i henhold til traktatens artikel 173, stk. 1, anlagt sag med påstand om annullation af afsnit IV og af artikel 21, stk. 2, i forordning nr. 404/93 (sag C-280/93).

15 Den 4. juni 1993 har sagsøgerne desuden til Domstolens Justitskontor indleveret en begæring om foreløbige forholdsregler i henhold til traktatens artikel 185 og 186, hvori de dels har fremsat krav om udsættelse af gennemførelsen af afsnit IV i forordning nr. 404/93, navnlig artikel 17-20, og dels om, at der træffes enhver anden foranstaltning, som Domstolens præsident eller Domstolen måtte finde passende (sag C-286/93 R).

16 Ved kendelse af 21. juni 1993 har Domstolen afvist sagsøgernes søgsmål, for så vidt det angik en påstand om annullation af en række bestemmelser i forordning nr. 404/93, men admitteret det for så vidt angår påstanden om, at Det Europæiske Fællesskab tilpligtes at erstatte det tab, som er forårsaget af udstedelsen af denne forordning. Domstolen har desuden udsat afgørelsen vedrørende sagens omkostninger (sag C-286/93, nu sag T-521/93, nærværende sag).

17 Ved processkrifter indleveret til Domstolens Justitskontor den 28. juni 1993 og den 12. juli 1993 har Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland og Den Franske Republik fremsat begæring om at måtte intervenere i denne sag til støtte for de sagsøgtes påstande.

18 Ved kendelse af 6. juli 1993 har Domstolen afvist sagsøgernes begæring om foreløbige forholdsregler og udsat afgørelsen vedrørende sagens omkostninger (sag C-286/93 R).

19 Ved processkrifter indleveret til Domstolens Justitskontor mellem den 29. juni 1993 og den 12. juli 1993 har Republikken Côte d'Ivoire, selskabet Terres Rouges Consultant, selskabet España et fils og selskabet Cobana Import fremsat begæring om at måtte intervenere i denne sag til støtte for de sagsøgtes påstande.

20 Ved afgørelse af 15. juli 1993 har Domstolen udsat sagens behandling i henhold til artikel 82a, stk. 1, litra b), i Domstolens procesreglement, indtil behandlingen af sag C-280/93 er afsluttet.

21 Efter ikrafttrædelsen den 1. august 1993 af Rådets afgørelse 93/350/Euratom, EKSF, EØF af 8. juni 1993 om ændring af afgørelse 88/591/EKSF, EØF, Euratom om oprettelse af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (EFT L 144, s. 21) er nærværende sag blevet henvist til Retten ved Domstolens kendelse af 27. september 1993.

22 Den 5. oktober 1994 har Domstolen frifundet Rådet i det annullationssøgsmål, der var anlagt af Forbundsrepublikken Tyskland (sag C-280/93, Tyskland mod Rådet, Sml. I, s. 4973). Efter denne dom er udsættelsen ophævet og den skriftlige forhandling fortsat i nærværende sag.

23 Ved kendelse afsagt af formanden for Rettens Anden Udvidede Afdeling den 9. marts 1995 har Den Franske Republik og Det Forenede Kongerige fået tilladelse til at intervenere til støtte for de sagsøgtes påstande.

24 Ved kendelse af 14. juli 1995 har formanden for Rettens Anden Udvidede Afdeling afslået begæringerne om intervention fra Republikken Côte d'Ivoire, selskabet Terres Rouges Consultant, selskabet España et fils og selskabet Cobana Import og pålagt disse at bære omkostningerne i forbindelse med deres begæringer om intervention.

25 Ved kendelse af 1. december 1993, indgået til Domstolen den 14. december 1993, har Verwaltungsgericht Frankfurt am Main i henhold til EF-traktatens artikel 177 stillet to præjudicielle spørgsmål vedrørende gyldigheden af afsnit IV og artikel 21, stk. 2, i forordning nr. 404/93. Disse spørgsmål er blevet rejst under en tvist mellem Atlanta Fruchthandelsgesellschaft mbH og 17 andre selskaber i Atlanta-koncernen og Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft (Forbundskontoret for Ernæring og Skovbrug) vedrørende tildeling af importkontingenter for tredjelandsbananer.

26 Den 9. november 1995 har Domstolen vedrørende de af Verwaltungsgericht Frankfurt am Main stillede spørgsmål kendt for ret, at gennemgangen i lyset af bemærkningerne i forelæggelseskendelsen af afsnit IV og artikel 21, stk. 2, i forordning nr. 404/93 intet havde frembragt, der kunne rejse tvivl om deres gyldighed (dom i sag C-466/93, Atlanta Fruchthandelsgesellschaft m.fl., Sml. I, s. 3799).

27 Mellem den 8. december 1994 og den 6. januar 1995 har parterne på Rettens anmodning fremsat deres bemærkninger om de eventuelle konsekvenser for nærværende sag af dommen i ovennævnte sag, Tyskland mod Rådet. Mellem den 4. og den 16. januar 1996 har parterne på Rettens anmodning fremsat deres bemærkninger om de eventuelle konsekvenser for nærværende sag af ovennævnte dom i sagen Atlanta Fruchthandelsgesellschaft m.fl.

28 I betragtning af Domstolens kendelse af 21. juni 1993, hvorved sagsøgernes søgsmål blev afvist, for så vidt det angik en påstand om annullation af en række bestemmelser i forordning nr. 404/93, skal Retten kun tage sagsøgernes påstande vedrørende erstatning i betragtning.

Parternes påstande

29 Sagsøgerne har nedlagt følgende påstande:

— Det Europæiske Fællesskab ved Rådet og Kommissionen tilpligtes at betale erstatning til den første sagsøger for det tab, der er lidt, eller i givet fald at betale erstatning til Atlanta Handels- og Schiffahrts-Gesellschaft mbH.

— Rådet og Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

30 Rådet har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgerne tilpligtes at betale samtlige sagens omkostninger, herunder omkostningerne i forbindelse med annullationssøgsmålet.

31 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgerne tilpligtes at betale samtlige sagens omkostninger, herunder omkostningerne i forbindelse med annullationssøgsmålet.

32 Den Franske Republik har nedlagt følgende påstand:

— Rådet og Kommissionen frifindes.

33 Det Forenede Kongerige har nedlagt følgende påstand:

— Rådet og Kommissionen frifindes.

Realiteten

34 Til støtte for deres påstand om erstatning har sagsøgerne fremført 14 anbringender for at godtgøre, at der foreligger en ulovlig adfærd fra Rådets og Kommissionens side. I deres bemærkninger om, hvilke konsekvenser der skal drages af den nævnte dom i sagen Tyskland mod Rådet, og i replikken har de præciseret, at de fastholder alle de anbringender, der er fremført i stævningen, men har koncentreret sig om følgende fire anbringender: tilsidesættelse af forbuddet mod forskelsbehandling, tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, tilsidesættelse af den grundlæggende ret til fri erhvervsudøvelse og tilsidesættelse af retten til kontradiktion. I replikken samt i deres bemærkninger af 16. januar 1996 om, hvilke konsekvenser der skal drages af ovennævnte dom i sagen Atlanta Fruchthandelsgesellschaft m.fl., har sagsøgerne også gjort gældende, at selv hvis Retten måtte finde, at de pågældende bestemmelser i forordning nr. 404/93 er gyldige, har den første sagsøger alligevel ret til erstatning i henhold til traktatens artikel 215, stk. 2. Retten skal først behandle dette anbringende, før den dernæst behandler de fire anbringender, som sagsøgerne har koncentreret sig om, og endelig de øvrige anbringender, der er fremført i stævningen.

Anbringendet om Rådets ansvar for en lovlig retsakt

Parternes argumenter

35 Sagsøgerne har gjort gældende, at Fællesskabet i overensstemmelse med de almindelige principper, der er fælles for medlemsstaternes retsordener, også pådrager sig ansvar for lovlige lovgivningsakter, når fællesskabslovgiver pålægger visse erhvervsdrivende særlig store byrder, som ikke rammer samtlige øvrige erhvervsdrivende.

36 Rådet er af den opfattelse, at dette anbringende må afvises, fordi det er fremført for sent. Det har dels henvist til artikel 19, stk. 1, i EF-statutten for Domstolen, hvorefter stævningen skal indeholde en kort fremstilling af søgsmålsgrundene, og dels til artikel 48, stk. 2, i Rettens procesreglement, hvorefter nye anbringender ikke må fremsættes under sagens behandling, medmindre de støttes på retlige eller faktiske omstændigheder, som er kommet frem under retsforhandlingerne.

37 Rådet har fremhævet, at sagsøgerne hverken har fremført dette anbringende i stævningen eller i deres stillingtagen af 5. januar 1995 til spørgsmålet om, hvilke konsekvenser der skal drages af den nævnte dom i sagen Tyskland mod Rådet.

38 Kommissionen er enig i Rådets argumentation, hvorefter spørgsmålet om ansvar for en lovlig retsakt er blevet rejst for sent.

Rettens bemærkninger

39 Det fremgår såvel af artikel 42, stk. 2, i procesreglementet for Domstolen, ved hvilken sagen blev anlagt, som af artikel 48, stk. 2, i Rettens procesreglement, at nye anbringender ikke må fremsættes under sagens behandling, medmindre disse

anbringender støttes på retlige eller faktiske omstændigheder, som er kommet frem under retsforhandlingerne. Retten skal i denne forbindelse henvise til, at det er fast retspraksis, at en dom afsagt af Domstolen, som bekræfter gyldigheden af en retsakt udstedt af fællesskabsinstitutionerne, ikke kan anses for at begrunde fremsættelse af et nyt anbringende, da der er en formodning for gyldigheden af sådanne retsakter, og at de nævnte domme i sagerne Tyskland mod Rådet og Atlanta Fruchthandelsgesellschaft m.fl. blot bekræftede en retstilstand, som sagsøgerne kendte på det tidspunkt, da de anlagde deres sag (jf. Domstolens dom af 1.4.1982, sag 11/81, Dürbeck mod Kommissionen, Sml. s. 1251, præmis 17).

40 Da sagsøgerne ikke har påberåbt sig nogen omstændighed, som kunne berettige fremførelse af et nyt anbringende vedrørende Rådets ansvar for en lovlig retsakt, skal Retten for så vidt angår nærværende sag fastslå, at dette anbringende er blevet fremført for sent, og at det følgelig må afvises.

Anbringendet om tilsidesættelse af forbuddet mod forskelsbehandling

Parternes argumenter

41 Sagsøgerne har erkendt, at Domstolen i dommen i sagen Tyskland mod Rådet har fastslået, at det var berettiget at sondre mellem på den ene side de erhvervsdrivende, der markedsfører tredjelandsbananer, og på den anden side de erhvervsdrivende, der markedsfører fællesskabsbananer og AVS-bananer. De mener imidlertid, at denne dom ikke går ind på spørgsmålet, om det er umuligt for erhvervsdrivende fra den førstnævnte gruppe at få adgang til markedet, skønt den i øvrigt indirekte anerkender betydningen af en sådan adgang. Sagsøgerne har herved påberåbt sig dommens præmis 74, hvori det præciseres, at et af formålene med forordningen er integration af hidtil opdelte markeder. Ifølge sagsøgerne indebærer en sådan integration, at de erhvervsdrivende, der markedsfører tredjelandsbananer, skal have adgang til fællesskabsbananer og AVS-bananer.

42 De har dernæst påberåbt sig Domstolens kendelse af 29. juni 1993 (sag C-280/93 R, Tyskland mod Rådet, Sml. I, s. 3667), navnlig præmis 41, hvori det præciseres, at det »ikke er tilstrækkeligt sikkert, at den kritiserede fordelingsordning vil fratage de tyske importører en væsentlig del af deres markedsandele, hvorved det navnlig ikke ses, af hvilken grund disse importører ikke skulle kunne få forsyninger med EF- eller AVS-bananer«.

43 Sagsøgerne har konkluderet, at det fremgår af omstændighederne i sagen, at der er tale om forskelsbehandling mellem de erhvervsdrivende, der forhandler fællesskabsbananer og AVS-bananer, på den ene side, og de erhvervsdrivende, der forhandler tredjelandsbananer, på den anden side, fordi de sidstnævnte faktisk ikke har nogen adgang til fællesskabsbananer og AVS-bananer.

44 Rådet har forkastet denne fortolkning af dommen i sagen Tyskland mod Rådet. Det har henvist til, at Domstolen i denne dom har præciseret, at når fællesskabslovgiver ved udstedelsen af bestemmelser skal vurdere de fremtidige virkninger af disse bestemmelser, og når disse virkninger ikke kan forudses nøjagtigt, kan lovgivers vurdering kun tilsidesættes, hvis det fremgår, at den er åbenbart fejlagtig i betragtning af de oplysninger, som denne lovgiver rådede over på det tidspunkt, da bestemmelserne blev udstedt.

45 Rådet har tilføjet, at Domstolen har fastslået, at der ikke var blevet ført bevis for, at de af Rådet indførte foranstaltninger var åbenbart uegnede til at nå de mål, der forfølges med forordning nr. 404/93. Det har desuden bestridt det af sagsøgerne anførte om, at der ikke er fællesskabsbananer eller AVS-bananer til rådighed på det tyske marked.

Rettens bemærkninger

46 Retten skal bemærke, at ifølge fast retspraksis hører forbuddet mod forskelsbehandling til fællesskabsrettens grundlæggende principper (jf. dommen i sagen Tyskland mod Rådet, præmis 67). Dette princip kræver, at ensartede situationer ikke behandles forskelligt, medmindre en forskellig behandling er objektivt begrundet. Som det allerede er nævnt i dommen i sagen Tyskland mod Rådet, var situationen for de grupper af erhvervsdrivende, mellem hvilke toldkontingentet blev fordelt, ikke sammenlignelig, før forordning nr. 404/93 blev udstedt. Disse grupper er også blevet påvirket forskelligt af de indførte foranstaltninger, og Domstolen har specielt anerkendt, at de erhvervsdrivende, som traditionelt hovedsagelig havde forsynet sig med tredjelandsbananer, for fremtiden blev pålagt begrænsninger af deres importmuligheder. Domstolen har ikke desto mindre fundet, at en sådan differentieret behandling stod i sammenhæng med formålet, nemlig en integration af hidtil opdelte markeder og sikring af afsætningen af fællesskabsproduktionen og den traditionelle AVS-produktion (præmis 74). Domstolen har også anført, at ordningen for fordelingen af toldkontingentet mellem de forskellige berørte kategorier af erhvervsdrivende skulle foranledige forhandlere af fællesskabsbananer og traditionelle AVS-bananer til at forsyne sig med tredjelandsbananer, ligesom den skulle tilskynde importører af tredjelandsbananer til at distribuere fællesskabsbananer og AVS-bananer (præmis 83). Domstolen har følgelig anerkendt, at forordning nr. 404/93 ikke havde til formål at indføre identisk behandling af de forskellige kategorier erhvervsdrivende.

47 Domstolen har ligeledes anført, at det var nødvendigt, at forordning nr. 404/93 begrænser omfanget af indførslerne af tredjelandsbananer til Fællesskabet som led i indførelsen af en fælles markedsordning (præmis 82).

48 Endelig har Domstolen fastslået, at det ikke var blevet godtgjort, at Rådet havde truffet foranstaltninger, der var åbenbart uegnede til at nå det mål, der forfølges med forordning nr. 404/93 (præmis 95).

49 Det skal tilføjes, at Domstolen i dommen i sagen Atlanta Fruchthandelsgesellschaft m.fl. har præciseret, at vanskelighederne i forbindelse med anvendelsen af forordning nr. 404/93, som sagsøgerne havde henvist til, ikke kunne have nogen betydning for forordningens gyldighed (præmis 11). På samme måde kan de konkrete konsekvenser af vedtagelsen af forordning nr. 404/93, som sagsøgerne har henvist til, ikke i det foreliggende tilfælde tages i betragtning af Retten, som kun skal behandle spørgsmålet om lovligheden af forordning nr. 404/93 på baggrund af de af sagsøgerne fremførte anbringender.

50 Retten skal følgelig fastslå, at sagsøgerne ikke har godtgjort, at de sagsøgte institutioner har overtrådt forbuddet mod forskelsbehandling, og dette anbringende må derfor forkastes som ubegrundet.

Anbringendet om tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning

Parternes argumenter

51 For det første har sagsøgerne henvist til, at princippet om beskyttelse af den berettigede forventning ikke er blandt de anbringender, som Tyskland gjorde gældende i ovennævnte sag, Tyskland mod Rådet.

52 Dernæst har de erkendt, at de ikke kan gøre gældende, at de havde en berettiget forventning om, at de betingelser, som eksisterede før den 1. juli 1993, fortsat ville bestå, men at de kunne forvente, at der ville blive truffet passende overgangsforanstaltninger, således at de gradvis kunne tilpasse sig den nye ordning. De har fremhævet, at en overgangsordning ville have givet dem mulighed for at formindske deres tab og bevare arbejdspladser eller gradvis nedlægge dem.

53 Sagsøgerne har hævdet, at eftersom der ikke er en sådan ordning, kan den skade, der er tilføjet dem, kun afhjælpes ved en erstatning. De har til støtte for deres opfattelse henvist til Domstolens dom af 14. maj 1975 (sag 74/74, CNTA mod Kommissionen, Sml. s. 533, præmis 47), hvori Domstolen har fastslået, at Fællesskabet af hensyn til beskyttelse af den berettigede forventning var forpligtet til at holde en erhvervsdrivende skadesløs for det tab, som han som følge af udligningsbeløbenes afskaffelse havde lidt ved gennemførelsen af de eksportforretninger, som han havde forpligtet sig til.

54 Rådet har gjort gældende, at Domstolen, i modsætning til hvad sagsøgerne har hævdet, i dommen i sagen Tyskland mod Rådet har behandlet spørgsmålet om tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning. Det har for sit vedkommende anført, at det fremgår af præmisserne til dommen, at Domstolen har fundet, at den omstændighed, at der ikke er overgangsforanstaltninger, ikke var en tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning.

Rettens bemærkninger

55 Retten skal bemærke, at princippet om beskyttelse af den berettigede forventning hører til Fællesskabets grundlæggende principper. Der skal dog ligeledes erindres om, at de erhvervsdrivende ikke kan have nogen berettigede forventninger om opretholdelse af en bestående situation, som Fællesskabets institutioner kan ændre ved beslutninger truffet inden for rammerne af deres skøn, navnlig på et område som de fælles markedsordninger, hvis formål netop kræver en konstant tilpasning efter ændringer i den økonomiske situation (jf. bl.a. Domstolens dom af 5.10.1994, forenede sager C-133/93, C-300/93 og C-362/93, Crispoltoni m.fl., Sml. I, s. 4863, præmis 57). Retten skal bemærke, at selv om Tyskland ikke påberåbte sig princippet om beskyttelse af den berettigede forventning blandt de anbringender, som det fremførte i sagen Tyskland mod Rådet, har Domstolen imidlertid i denne dom ligeledes fastslået, at en erhvervsdrivende ikke kan gøre gældende, at han har en velerhvervet ret eller blot en berettiget forventning om opretholdelse af en bestående situation, som kan ændres ved beslutninger truffet af fællesskabsinstitutionerne inden for rammerne af deres skøn (præmis 80).

56 Desuden blev spørgsmålet om en tilsidesættelse af dette princip rejst af den nationale ret i de præjudicielle spørgsmål, der blev behandlet i dommen i sagen Atlanta Fruchthandelsgesellschaft m.fl. Domstolen konstaterede, at den nationale ret ikke havde nævnt ugyldighedsgrunde, som kunne ændre vurderingen af gyldigheden af forordning nr. 404/93, og fastslog herefter, at der ikke forelå en sådan tilsidesættelse.

57 Retten skal bemærke, at såfremt administrationen ikke har afgivet præcise løfter, kan ingen påberåbe sig tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning (jf. Rettens dom af 14.9.1995, sag T-571/93, Lefebvre m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2379, præmis 72). Sagsøgerne har imidlertid ikke ført bevis for, at der er afgivet sådanne løfter, hverken i forbindelse med Kommissionens tidligere praksis eller specielt i forbindelse med indførelsen af den pågældende fælles markedsordning.

58 Det følger heraf, at sagsøgerne ikke har godtgjort, at der er sket en tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning i det foreliggende tilfælde, og at anbringendet om tilsidesættelse af dette princip må forkastes.

Anbringendet om tilsidesættelse af den grundlæggende ret til fri erhvervsudøvelse

Parternes argumenter

59 Sagsøgerne har gjort gældende, at spørgsmålet om grundrettigheder i dommen i sagen Tyskland mod Kommissionen kun er blevet behandlet ud fra et abstrakt og generelt synspunkt, og at en individuel erhvervsdrivendes subjektive rettigheder på ingen måde er blevet behandlet. De har derfor anmodet Retten om at tage stilling til spørgsmålet, om den konkrete anvendelse af forordning nr. 404/93 i dette tilfælde har krænket deres grundrettigheder.

60 De har bl.a. henvist til lukningen af deres virksomheder og de kollektive afskedigelser, som de har måttet foretage, efter at forordning nr. 404/93 blev udstedt, og har gjort gældende, at den anfægtede forordning har gjort indgreb i deres grundlæggende ret til fri erhvervsudøvelse.

61 Rådet er af den opfattelse, at det fremgår af dommen i sagen Tyskland mod Rådet, at ingen erhvervsdrivende, der traditionelt markedsfører tredjelandsbananer, kan påberåbe sig argumentet om tilsidesættelse af den grundlæggende ret til fri erhvervsudøvelse.

Rettens bemærkninger

62 Retten skal minde om, at ifølge fast retspraksis hører den frie erhvervsudøvelse til fællesskabsrettens grundlæggende principper, men at den dog ikke skal behandles som en absolut forrettighed, men skal betragtes i relation til sin sociale funktion. Den indebærer, at en erhvervsdrivende ikke vilkårligt kan berøves retten til at udøve sin virksomhed, men den sikrer ham ikke en omsætning af en bestemt størrelse eller en speciel markedsandel. Den beskyttelse, der gives de erhvervsdrivende, kan i intet tilfælde udstrækkes til blotte handelsinteresser eller handelsudsigter, hvis uvished er en del af det væsentlige i al økonomisk aktivitet (jf. Domstolens dom af 14.5.1974, sag 4/73, Nold mod Kommissionen, Sml. s. 491, præmis 14). Det følger heraf, at den frie erhvervsudøvelse kan underkastes begrænsninger, navnlig inden for rammerne af en fælles markedsordning, forudsat at sådanne begrænsninger er i virkelig overensstemmelse med de formål, som Fællesskabet forfølger i almenhedens interesse, og ikke, når henses til det forfulgte formål, indebærer et uforholdsmæssigt og uacceptabelt indgreb, der krænker selve de således garanterede rettigheders kerne (jf. Domstolens dom af 11.7.1989, sag 265/87, Schräder, Sml. s. 2237, præmis 15).

63 I denne forbindelse bemærkes, at Domstolen allerede i dommen i sagen Tyskland mod Rådet har fastslået, at det indgreb i den frie erhvervsudøvelse for traditionelle forhandlere af tredjelandsbananer, som er foretaget ved forordning nr. 404/93,

opfylder formål af almen fællesskabsinteresse og ikke påvirker selve denne rets kerne (præmis 87). Det skal endvidere atter bemærkes, at Domstolen i dommen i sagen Atlanta Fruchthandelsgesellschaft udtalte, at selv om sagsøgerne havde henvist til en række vanskeligheder i forbindelse med anvendelsen af forordning nr. 404/93 og til de konsekvenser, dette havde fået for deres virksomhed, kunne disse forhold ikke have nogen betydning for forordningens gyldighed (præmis 11).

64 Anbringendet om tilsidesættelse af den grundlæggende ret til fri erhvervsudøvelse må derfor forkastes.

Anbringendet om tilsidesættelse af retten til kontradiktion

Parternes argumenter

65 Sagsøgerne har anført, at overholdelse af retten til kontradiktion er sikret som grundrettighed, og at den omfatter retten til at blive hørt under administrative procedurer, som kan føre til en pålæggelse af sanktioner eller andre foranstaltninger (jf. f.eks. Domstolens dom af 17.10.1989, forenede sager C-97/87, C-98/87 og C-99/87, Dow Chemical Ibérica m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 3165, præmis 12). Sagsøgerne har anført, at Kommissionen i det foreliggende tilfælde, før den udstedte forordning nr. 404/93, havde stillet som betingelse for en høring, at alle de erhvervsdrivende skulle tale »med én stemme«. Denne betingelse var imidlertid ifølge sagsøgerne umulig at opfylde, da de forskellige erhvervsdrivendes interesser ikke er overensstemmende. Kommissionen hørte dem således ikke, hvilket har bevirket, at fællesskabsinstitutionerne helt har undladt at tage hensyn til den særlige situation, som en klart afgrænset gruppe af erhvervsdrivende befinder sig i. Ifølge Domstolens praksis er en sådan adfærd fra fællesskabslovgivers side en alvorlig tilsidesættelse af retsreglerne (jf. Domstolens dom af 19.5.1992, forenede sager C-104/89 og C-37/90, Mulder m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. I, s. 3061, præmis 16, og af 26.6.1990, sag C-152/88, Sofrimport mod Kommissionen, Sml. I, s. 2477, præmis 27).

66 Sagsøgerne har bestridt det af Rådet i svarskriftet anførte om, at det i dommen i sagen Tyskland mod Rådet er blevet undersøgt, om de erhvervsdrivendes — herunder sagsøgernes — ret til kontradiktion er blevet overholdt, og har gjort gældende, at Domstolen ikke har omtalt dette spørgsmål.

67 Hvad angår Rådets argument om, at der ikke består nogen ret til at blive hørt under en procedure, der fører til vedtagelse af en generel foranstaltning, har sagsøgerne heroverfor anført, at det for den enkelte ikke gør nogen forskel, om hans retsstilling påvirkes som resultat af en administrativ procedure eller som resultat af en lovgivningsprocedure. De har tilføjet, at på et område som retsreglerne for landbruget, hvor institutionerne har en så betydelig kompetence, er det nødvendigt, at lovgiver, før der lovgives, giver alle parter mulighed for at udtale sig.

68 Rådet har hævdet, at det ifølge traktatens bestemmelser på ingen måde var forpligtet til at høre de berørte erhvervskredse, før forordning nr. 404/93 blev udstedt. Det har mindet om, at en høring af repræsentanter for de forskellige økonomisk-sociale interessegrupper under Fællesskabets lovgivningsprocedure kun sker i form af en høring af Det Økonomiske og Sociale Udvalg, og har anført, at denne høring har fundet sted med hensyn til forordning nr. 404/93.

69 Hvad angår Rettens dom af 23. februar 1994, som sagsøgerne har henvist til, CB og Europay mod Kommissionen (forenede sager T-39/92 og T-40/92, Sml. II, s. 49), hvori Retten har præciseret, at princippet om retten til at blive hørt skal overholdes under alle omstændigheder, har Rådet anført, at denne bemærkning kun vedrører procedurer, som fører til beslutninger, der retter sig til bestemte personer eller fører til retsakter, som berører disse personer umiddelbart og individuelt. Det har henvist til, at Domstolen i nærværende sag ved kendelse af 21. juni 1993 har afvist sagsøgernes søgsmål, for så vidt det angik en påstand om annullation af en række bestemmelser i forordning nr. 404/93, med den begrundelse, at sagsøgerne hverken var umiddelbart eller individuelt berørt.

Rettens bemærkninger

70 Retten finder, at retten til at blive hørt under en administrativ procedure, som angår en bestemt person, i modsætning til hvad sagsøgerne har fremført under deres argumentation, ikke kan overføres til en lovgivningsprocedure, der fører til vedtagelse af generelle foranstaltninger. Retten skal herved fremhæve, at dommen i sagen CB og Europay mod Kommissionen er på linje med fast retspraksis på konkurrencerettens område, hvorefter de virksomheder, der formodes at have overtrådt traktatens regler, skal høres, før der træffes foranstaltninger over for dem, navnlig sanktioner. Denne retspraksis skal dog ses i sin egen sammenhæng og kan ikke udvides til en fællesskabsretlig lovgivningsprocedure, der fører til vedtagelse af generelle foranstaltninger, som indebærer et økonomisk-politisk valg og gælder for de berørte erhvervsdrivende i almindelighed.

71 Det skal tilføjes, at under en procedure for udstedelse af en fællesskabsretsakt i henhold til en artikel i traktaten er de eneste høringsforpligtelser, der påhviler fællesskabslovgiver, dem, der er foreskrevet i den pågældende artikel. Retten bemærker, at Domstolen i sin dom af 29. oktober 1980 (sag 138/79, Roquette Frères mod Rådet, Sml. s. 3333) har fastslået, at forpligtelsen til at høre Parlamentet, som er fastsat flere steder i traktaten, på fællesskabsniveau er en følge af et grundlæggende demokratisk princip, hvorefter folkeslagene deltager i udøvelsen af magten ved hjælp af en repræsentativ forsamlings medvirken.

72 Retten skal endvidere minde om, at en høring af repræsentanter for de forskellige økonomisk-sociale interessegrupper som led i Fællesskabets lovgivningsprocedure sker i form af en høring af Det Økonomiske og Sociale Udvalg. I nærværende sag er Parlamentet og Udvalget blevet hørt, før forordning nr. 404/93 blev vedtaget, således som traktaten foreskriver.

73 Retten finder, at Kommissionen, i modsætning til sagsøgernes opfattelse, ikke var forpligtet til derudover at høre de forskellige kategorier af erhvervsdrivende, der berøres af den fælles markedsordning for bananer. Fællesskabslovgiver er fuldt ud stand til at tage hensyn til afgrænsede grupper af erhvervsdrivendes særlige situation uden at høre dem alle individuelt. Retten skal i denne forbindelse henvise til, at Domstolen i dommen i sagen Tyskland mod Rådet har fastslået, at sagsøgeren ikke havde godtgjort, at Rådet havde truffet åbenbart uegnede foranstaltninger eller havde vurderet de oplysninger, som det rådede over på tidspunktet for ordningens indførelse, åbenbart fejlagtigt (præmis 95). Da forordning nr. 404/93 indeholder bestemmelser vedrørende de erhvervsdrivende, der forhandler tredjelandsbananer, har Domstolen således allerede indirekte anerkendt, at fællesskabslovgiver ikke har undladt at tage denne kategori af erhvervsdrivendes interesser i betragtning.

74 Det følger af de foregående betragtninger, at anbringendet om tilsidesættelse af retten til kontradiktion må forkastes.

Anbringenderne om tilsidesættelse af bestemmelserne vedrørende lovgivningsproceduren, om tilsidesættelse af traktatens artikel 190, om tilsidesættelse af bananprotokollen, om valg af fejlagtig hjemmel, om tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet, om krænkelse af ejendomsretten, om tilsidesættelse af konkurrencereglerne, om tilsidesættelse af den almindelige overenskomst om told og udenrigshandel og om tilsidesættelse af den fjerde Lomé-konvention

Parternes argumenter

75 Med hensyn til anbringendet om tilsidesættelse af bestemmelser vedrørende lovgivningsproceduren har sagsøgerne reelt gjort gældende, at Rådet ikke har respekteret Kommissionens initiativret, og at Parlamentet skulle have været hørt på ny, efter at Kommissionens oprindelige forslag var blevet ændret. Med hensyn til anbringendet om tilsidesættelse af traktatens artikel 190 har sagsøgerne gjort

gældende, at forordning nr. 404/93 ikke er tilstrækkeligt begrundet. Med hensyn til anbringendet om tilsidesættelse af bananprotokollen har sagsøgerne gjort gældende, at Rådet ikke havde kompetence til at ophæve denne protokol. Til støtte for anbringendet om valg af fejlagtig hjemmel har sagsøgerne gjort gældende, at den hjemmel, der er anvendt, ikke gav mulighed for at sikre de producenter, der forhandler AVS-bananer, rimelige priser på Fællesskabets marked, og at den valgte hjemmel for forhøjelsen af tolden også var fejlagtig. Med hensyn til anbringendet om tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet har sagsøgerne reelt gjort gældende, at forordning nr. 404/93 er i strid med dette princip, fordi de restriktioner, som den fastsætter for import af bananer fra tredjelande, er uforholdsmæssige. Til støtte for anbringendet om krænkelse af ejendomsretten har sagsøgerne reelt gjort gældende, at indførselsrestriktionerne og ordningen for fordelingen af toldkontingentet har bevirket en ekspropriation over for dem. Med hensyn til anbringendet om tilsidesættelse af konkurrencereglerne har sagsøgerne reelt gjort gældende, at indførselsrestriktionerne og ordningen for importlicenser i forordning nr. 404/93 fordrejer konkurrencen mellem erhvervsdrivende i Fællesskabet. Til støtte for anbringendet om tilsidesættelse af den almindelige overenskomst om told og udenrigshandel (herefter »GATT«) har sagsøgerne gjort gældende, at de indførselsrestriktioner, der følger af artikel 17 og 18 i forordning nr. 404/93, er i strid med reglerne i GATT. Med hensyn til anbringendet om tilsidesættelse af den fjerde Lomé-konvention har sagsøgerne reelt gjort gældende, at forordning nr. 404/93 er i strid med denne konventions artikel 168 og 169.

76 Rådet og Kommissionen er af den opfattelse, at alle disse argumenter allerede er blevet forkastet af Domstolen i dommene i sagerne Tyskland mod Rådet og Atlanta Fruchthandelsgesellschaft m.fl.

Rettens bemærkninger

77 Retten skal henvise til, at anbringendet om tilsidesættelse af bestemmelserne om proceduren for udstedelse af forordning nr. 404/93 er blevet forkastet i dommen i sagen Tyskland mod Rådet, præmis 27-43; anbringendet om tilsidesættelse af

traktatens artikel 190 er blevet forkastet i dommen i sagen Atlanta Fruchthandelsgesellschaft m.fl., præmis 12-18; anbringendet om tilsidesættelse af bananprotokollen er blevet forkastet i dommen i sagen Tyskland mod Rådet, præmis 113-118; anbringendet vedrørende valg af fejlagtig hjemmel er blevet forkastet i dommen i sagen Tyskland mod Rådet, præmis 53-57; anbringendet om tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet er blevet forkastet i dommen i sagen Tyskland mod Rådet, præmis 88-97; anbringendet om krænkelse af ejendomsretten er blevet forkastet i dommen i sagen Tyskland mod Rådet, præmis 77, 78 og 79; anbringendet om tilsidesættelse af konkurrencereglerne er blevet forkastet i dommen i sagen Tyskland mod Rådet, præmis 58-62; anbringendet om tilsidesættelse af reglerne i GATT er blevet forkastet i dommen i sagen Tyskland mod Rådet, præmis 103-112, og anbringendet om tilsidesættelse af den fjerde Lomé-konvention er blevet forkastet i dommen i sagen Tyskland mod Rådet, præmis 100, 101 og 102.

78 Retten skal fastslå, at af samme grunde som dem, som Domstolen har anført i dommene i sagerne Tyskland mod Rådet og Atlanta Fruchthandelsgesellschaft m.fl., og hvortil der henvises ovenfor i præmis 77, må alle disse anbringender forkastes som ubegrundede.

Anbringendet om magtfordrejning

Parternes argumenter

79 Sagsøgerne har gjort gældende, at den ved forordning nr. 404/93 indførte importordning har til formål at sikre de producenter, der markedsfører AVS-bananer, tilstrækkelige indtægter, men at dette formål ikke kan forfølges med hjemmel i traktatens artikel 43, stk. 2. De har tilføjet, at den ved forordningen foretagne fordeling af toldkontingentet ikke har nogen logisk sammenhæng med formålet vedrørende beskyttelse af fællesskabsproduktionen og med forpligtelserne til at købe AVS-bananer, men at den tilsigter at begunstige importører af fællesskabsbananer og AVS-bananer. De finder herefter, at forordning nr. 404/93 i virkeligheden er blevet udstedt for at nå andre mål end de angivne.

80 Rådet og Kommissionen har ikke taget nærmere stilling til dette anbringende. Rådet har imidlertid generelt henvist til, at Domstolen i dommen i sagen Tyskland mod Rådet har fundet, at forordning nr. 404/93 er i overensstemmelse med den fælles landbrugspolitiks formål, og at den ikke overskrider de i traktatens artikel 39, 42 og 43 afstukne grænser. Kommissionen har i sit indlæg om sagens videre behandling efter dommen i sagen Tyskland mod Rådet anført, at alle de anbringender, som sagsøgerne har anført for at anfægte forordning nr. 404/93, allerede er blevet behandlet af Domstolen.

Rettens bemærkninger

81 Retten skal bemærke, at en retsakt kan være behæftet med magtfordrejning, hvis det på grundlag af objektive, relevante og indbyrdes sammenhængende omstændigheder fremgår, at den er udstedt for at nå andre mål end de angivne (Domstolens dom af 11.7.1990, sag C-323/88, Sermes, Sml. I, s. 3027, præmis 33). Retten minder om, at Domstolen allerede i dommen i sagen Tyskland mod Kommissionen har fastslået, at en udviklingspolitik til fordel for AVS-staterne, som den, der søges gennemført ved forordningen, er i fuld overensstemmelse med den fælles landbrugspolitiks formål, og at fællesskabsinstitutionerne i øvrigt ved gennemførelsen af de interne politikker, bl.a. landbrugspolitikken, ikke kan se bort fra de internationale forpligtelser, som Fællesskabet har påtaget sig i henhold til Lomékonventionen (præmis 53-57). Det skal ligeledes bemærkes, at Domstolen udtrykkeligt har udtalt, at forordning nr. 404/93 har til formål at sikre afsætningen af fællesskabsproduktionen og den traditionelle AVS-produktion (præmis 74).

82 Retten finder herefter, at sagsøgerne på ingen måde har godtgjort, at forordningen har til formål at nå andre mål end dem, som den angiver, og dette anbringende må derfor forkastes.

Sammenfatning

83 Det bemærkes, at i henhold til fast retspraksis følger det af traktatens artikel 215, stk. 2, at Fællesskabets ansvar uden for kontraktforhold og gennemførelsen af

retten til erstatning for et lidt tab afhænger af, at en række betingelser er opfyldt, nemlig at den adfærd, som institutionerne beskyldes for, er ulovlig, at der foreligger et tab, og at der er årsagsforbindelse mellem denne adfærd og det påberåbte tab. Med hensyn til generelle retsakter, som bygger på et økonomisk-politisk valg, ifalder Fællesskabet desuden kun ansvar, når der foreligger en tilstrækkeligt kvalificeret krænkelse af en højere retsregel til beskyttelse af private. I en retlig sammenhæng som den foreliggende kan Fællesskabet kun ifalde ansvar, såfremt den pågældende institution åbenbart og groft har overskredet grænserne for udøvelsen af sine beføjelser (jf. dommen i sagen Mulder m.fl. mod Rådet og Kommissionen, præmis 12).

84 Det fremgår imidlertid af det foregående i sin helhed, at de sagsøgte ikke har begået nogen ulovlighed, som kan pådrage Fællesskabet et ansvar uden for kontraktforhold. Følgelig, og uden at det er nødvendigt at undersøge, om de øvrige betingelser for, at Fællesskabet ifalder ansvar, er opfyldt, må de sagsøgte frifindes.

Sagens omkostninger

85 Ifølge procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da sagsøgerne har tabt sagen, og da Rådet og Kommissionen har nedlagt påstand om, at sagsøgerne dømmes til at betale sagens omkostninger, dømmes sagsøgerne til at betale samtlige deres egne omkostninger samt Rådets og Kommissionens omkostninger under denne sag, herunder omkostningerne i forbindelse med sagen om foreløbige forholdsregler (jf. præmis 16 og 18 ovenfor). I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 4, bærer de medlemsstater, som er indtrådt i sagen, deres egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Fjerde Udvidede Afdeling)

1) **Det Europæiske Fællesskab ved Rådet for Den Europæiske Union og Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber frifindes.**

2) **Sagsøgerne betaler in solidum samtlige omkostninger i denne sag, herunder omkostningerne i forbindelse med sagen om foreløbige forholdsregler.**

3) **Intervenienterne betaler deres egne omkostninger.**

Lenaerts García-Valdecasas Lindh

Azizi Cooke

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 11. december 1996.

H. Jung K. Lenaerts

Justitssekretær Afdelingsformand